“Tafakkur Academy Global Press”
nashriyoti

“Ilm-fan taraqqiyoti”
respublika ilmiy konferensiyasi

Tafakkurconference.uz

Gid faoliyatining asosiy prinsiplari

Toxirova Gulizebo Zafarjon qizi
Andijon davlat chet tillari instituti Ingliz filologiyasi, o‘qitish metodikasi va tarjimashunoslik fakulteti 302-guruh talabasi.
Umaraliyeva Barchinoy Vohidjon qizi
Andijon davlat chet tillari instituti Gid hamrohligi, madaniyatlararo muloqot va tarjimashunoslik kafedrasi o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur tezisda gid faoliyatining mazmuni, uning turizm tizimidagi o‘rni hamda samarali faoliyat yuritishi uchun zarur bo‘lgan asosiy prinsiplari tahlil qilinadi. Xususan, gidning professional bilim darajasi, muloqot madaniyati, etik me’yorlarga rioya qilishi, turistlar xavfsizligini ta’minlashdagi roli hamda madaniyatlararo vositachilik vazifalari ilmiy jihatdan yoritib beriladi. Shuningdek, zamonaviy turizm sharoitida gid faoliyatiga qo‘yilayotgan yangi talablar, innovatsion yondashuvlar va xizmat sifatini oshirish omillari ko‘rib chiqiladi. Tezisda gid faoliyatining asosiy prinsiplari turizm xizmatlarining samaradorligini oshirish, turistlar qoniqishini ta’minlash va mamlakatning ijobiy imijini shakllantirishdagi muhim omil sifatida asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: gid faoliyati, turizm industriyasi, professional kompetensiya, kommunikativ ko‘nikmalar, etik me’yorlar, xizmat sifati, turistlar xavfsizligi, madaniyatlararo muloqot, turizm menejmenti, innovatsion yondashuvlar, gidning kasbiy mas’uliyati, ekskursiya xizmatlari, ijtimoiy-madaniy muhit

Hozirgi globallashuv jarayonida turizm sohasi jahon iqtisodiyotining eng jadal rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Turizm nafaqat iqtisodiy foyda keltiruvchi soha, balki xalqlar o‘rtasida madaniy aloqalarni mustahkamlovchi, o‘zaro tushunish va hurmatni shakllantiruvchi muhim ijtimoiy hodisa ham hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, turizm xizmatlarining sifatini ta’minlashda inson omili, xususan, gid faoliyati alohida ahamiyat kasb etadi.

Gid turizm jarayonida bevosita turistlar bilan ishlovchi, ularni muayyan hududning tarixiy, madaniy va tabiiy merosi bilan tanishtiruvchi hamda mamlakat haqida dastlabki tasavvurni shakllantiruvchi muhim mutaxassisdir. Uning faoliyati nafaqat ma’lumot yetkazish bilan cheklanmay, balki turistlar uchun qulay muhit yaratish, ularning ehtiyojlarini inobatga olish va xavfsizligini ta’minlash kabi mas’uliyatli vazifalarni ham o‘z ichiga oladi. Shu bois gidning kasbiy tayyorgarligi va faoliyat yuritish prinsiplari turizm xizmatlari samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Zamonaviy turizm sharoitida gid faoliyatiga qo‘yilayotgan talablar tobora ortib bormoqda. Bugungi kunda gid nafaqat bilimdon, balki yuqori darajadagi kommunikativ ko‘nikmalarga ega, turli madaniyat vakillari bilan samarali muloqot qila oladigan, etik me’yorlarga qat’iy amal qiladigan hamda tezkor qaror qabul qilish qobiliyatiga ega bo‘lishi zarur. Ayniqsa, turizmning xalqaro xarakterga ega ekanligi gid zimmasiga yanada katta mas’uliyat yuklaydi.

Mazkur tezisning dolzarbligi shundaki, gid faoliyatining asosiy prinsiplari va ularning amaliy ahamiyatini chuqur tahlil qilish orqali turizm xizmatlari sifatini oshirish imkoniyatlari aniqlanadi. Shu bilan birga, gid faoliyatida professionalizm, muloqot madaniyati, etik me’yorlarga rioya qilish, xavfsizlikni ta’minlash hamda madaniyatlararo vositachilik kabi muhim jihatlarning o‘rni ochib beriladi.

Gid faoliyati turizm xizmatlari tizimida muhim o‘rin egallab, uning samaradorligi bevosita amal

qilinadigan kasbiy prinsiplarga bog‘liqdir. Quyida gid faoliyatining asosiy prinsiplari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

1. Professionalizm prinsipi

Professionalizm gid faoliyatining asosiy poydevorini tashkil etadi. Gid o‘z faoliyatini samarali olib borishi uchun tarix, madaniyat, geografiya va turizmga oid yetarli bilimga ega bo‘lishi zarur. Shu bilan birga, u taqdim etayotgan ma’lumotlarning aniqligi va ishonchliligi uchun mas’ul hisoblanadi. Professional gid doimiy ravishda o‘z bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirib boradi, yangi ma’lumotlar bilan boyitadi hamda zamonaviy yondashuvlarni o‘z faoliyatida qo‘llaydi. Bu esa xizmat sifatining oshishiga va turistlarning qoniqish darajasining yuqori bo‘lishiga xizmat qiladi.

2. Muloqot madaniyati prinsipi

Gid faoliyatida samarali kommunikatsiya muhim ahamiyatga ega. Gid turistlar bilan ochiq, ravon va tushunarli tarzda muloqot qila olishi, ularning savollariga aniq va to‘liq javob berishi zarur. Muloqot jarayonida til bilish darajasi, nutq madaniyati va tinglash ko‘nikmalari muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa, turli millat va madaniyat vakillari bilan ishlashda ularning mentaliteti va qadriyatlarini inobatga olish gid faoliyatining samaradorligini oshiradi. Shu bois muloqot madaniyati gidning kasbiy muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

3. Etik me’yorlarga rioya qilish prinsipi

Gid faoliyati yuqori darajadagi axloqiy mas’uliyatni talab etadi. Gid o‘z ishida halollik, xolislik, hurmat va bag‘rikenglik kabi qadriyatlarga amal qilishi zarur. Turistlarga nisbatan xushmuomalalik bilan munosabatda bo‘lish, ularning fikr va e’tiqodlarini hurmat qilish muhim hisoblanadi. Bundan tashqari, xizmat ko‘rsatish jarayonida shaxsiy manfaatlarni ustun qo‘ymaslik, professionallik chegaralarini saqlash ham etik me’yorlarning ajralmas qismidir. Ushbu prinsipga amal qilish gid va turist o‘rtasida ishonchli muhitni shakllantiradi.

4. Xavfsizlikni ta’minlash prinsipi

Turistlar xavfsizligini ta’minlash gidning eng muhim vazifalaridan biridir. Safar davomida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan turli xavf-xatarlarni oldindan baholash va ularning oldini olish gid zimmasiga yuklatiladi. Gid marshrutni yaxshi bilishi, favqulodda vaziyatlarda tezkor va to‘g‘ri qaror qabul qila olishi zarur. Shu bilan birga, turistlarga xavfsizlik qoidalarini tushuntirish va ularga rioya etilishini nazorat qilish ham muhimdir. Mazkur prinsip turistlarning o‘zini xavfsiz his qilishiga va sayohatning muvaffaqiyatli o‘tishiga xizmat qiladi.

5. Madaniy vositachilik prinsipi

Gid turli madaniyatlar o‘rtasida vositachi sifatida faoliyat yuritadi. U turistlarga mahalliy an’analar, urf-odatlar va qadriyatlarni to‘g‘ri va tushunarli tarzda yetkazadi. Shu bilan birga, madaniyatlar o‘rtasidagi farqlarni izohlab, noto‘g‘ri tushunishlarning oldini oladi. Gidning ushbu roli turli xalqlar o‘rtasida o‘zaro hurmat va tushunishni mustahkamlashga xizmat qiladi. Natijada turizm nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy va madaniy integratsiyaning muhim vositasiga aylanadi.

Xulosa qilib aytganda, gid faoliyati turizm sohasining ajralmas va muhim tarkibiy qismi bo‘lib, uning samaradorligi bevosita amal qilinadigan asosiy prinsiplarga bog‘liqdir. Tadqiqot jarayonida

aniqlanishicha, professionalizm, muloqot madaniyati, etik me’yorlarga rioya qilish, turistlar xavfsizligini ta’minlash hamda madaniy vositachilik kabi prinsiplarga amal qilish gid faoliyatining sifatini belgilovchi asosiy omillar hisoblanadi.

Mazkur prinsiplarga rioya etish gidga nafaqat o‘z kasbiy vazifalarini samarali bajarish, balki turistlar bilan ijobiy va ishonchli munosabat o‘rnatish imkonini beradi. Shu bilan birga, ushbu yondashuv turistlarning qoniqish darajasini oshiradi, turizm xizmatlarining raqobatbardoshligini kuchaytiradi hamda mamlakatning ijobiy turistik imijini shakllantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, zamonaviy turizm sharoitida gid faoliyatini takomillashtirish, uning kasbiy tayyorgarligini oshirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Shu nuqtai nazardan, gid faoliyatining asosiy prinsiplari nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ega bo‘lib, turizm sohasini barqaror rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining turizm sohasini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari.
2. O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi materiallari va rasmiy ma’lumotlari.
3. Xudoyberdiyev, A. **Turizm asoslari.** – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2019.
4. Ismoilov, S. **Ekskursiya xizmatlarini tashkil etish.** – Toshkent, 2020.
5. Holloway, J. C. **The Business of Tourism.** – London: Pearson Education, 2018.
6. Weiler, B., Davis, D. **Tour Guiding and Interpretation.** – Melbourne: Tourism Research Unit, 2017.
7. Ap, J., Wong, K. K. F. “Case study on tour guiding: professionalism, issues and problems.” – *Tourism Management*, 2001.
8. Cohen, E. “The Tourist Guide: The Origins, Structure and Dynamics of a Role.” – *Annals of Tourism Research*, 1985.
9. World Tourism Organization (UNWTO). **Tour Guiding Handbook.** – Madrid, 2019.

Интернет манбалар:

10. www.unwto.org
11. www.uzbektourism.uz